

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2018

ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Θέματα και Απαντήσεις

Επιμέλεια: Ομάδα Φιλολόγων

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

ΓΥΜΝΑΣΙΟ / ΛΥΚΕΙΟ

ΩΘΗΣΗ

Αφειρηρία το μέλλον

<http://www.othisi.gr>

Δευτέρα, 11 Ιουνίου 2018
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τὰς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴ ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νῦν ἐπιτρέπεται.

Τὸ ποῖον δὴ;

Τὸ αὐτοῦ, ἦν δ' ἐγώ, καταμένειν καὶ μὴ ἐθέλειν πάλιν καταβαίνειν παρ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτας μὴδὲ μετέχειν τῶν παρ' ἐκείνοις πόνων τε καὶ τιμῶν, εἴτε φαυλότεραι εἴτε σπουδαιότεραι.

Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αὐτούς, καὶ ποιήσομεν χειρὸν ζῆν, δυνατὸν αὐτοῖς ὄν ἄμεινον;

Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἣν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὦσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποῖων τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.

Ἀληθῆ, ἔφη, ἐπελαθόμην γάρ.

Σκέψαι τοίνυν, εἶπον, ὦ Γλαῦκων, ὅτι οὐδ' ἀδικήσομεν τοὺς παρ' ἡμῖν φιλοσόφους γιγνομένους, ἀλλὰ δίκαια πρὸς αὐτούς ἐροῦμεν προσαναγκάζοντες τῶν ἄλλων ἐπιμελεῖσθαι τε καὶ φυλάττειν.

ΘΕΜΑ Α

Α. Από το παραπάνω κείμενο να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του χωρίου: «Ἡμέτερον δὴ ἔργον [...] ὄν ἄμεινον;».

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Δικό μας λοιπόν ἔργο, εἶπα ἐγώ, τῶν ιδρυτῶν τῆς πολιτείας, εἶναι ν' ἀναγκάσουμε τα ἐξαίρετα πνεύματα (ἀνθρώπους) νὰ φτάσουν στο μάθημα, τὸ ὁποῖο προηγουμένως ἰσχυριστήκαμε ὅτι εἶναι τὸ πιο μεγάλο, δηλ. καὶ νὰ δουν τὸ ἀγαθὸ καὶ ν' ἀνέβουν ἐκείνη τὴν ἀνηφορικὴ οδὸ, καὶ ἀφοῦ ἀνεβούν καὶ δουν ἀρκετά, νὰ μὴν τοὺς ἐπιτρέπουμε (νὰ κάνουν) αὐτὸ που τώρα τοὺς ἐπιτρέπεται.

Ποιο λοιπόν εἶναι αὐτό;

Τὸ νὰ μένουν συνεχῶς στὸν ἴδιο τόπο εἶπα ἐγώ, καὶ νὰ μὴ θέλουν νὰ κατέβουν πάλι κοντὰ σ' ἐκείνους τοὺς δεσμώτες, οὔτε νὰ συμμετέχουν στους κόπους καὶ τις τιμές που εἶναι θεσπισμένες ἀνάμεσα σε ἐκείνους, εἴτε εἶναι ταπεινότερες εἴτε σημαντικότερες.

Μα πώς, είτε, θα τους αδικήσουμε και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα ενώ είναι δυνατόν να ζουν καλύτερα;

ΘΕΜΑ Β

B1. Ο Πλάτων, για να παρουσιάσει το αγαθό και την πορεία προς την κατάκτησή του, χρησιμοποιεί, μεταξύ άλλων, τις παρακάτω φράσεις: α) «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον», β) «ιδεῖν τε τὸ ἀγαθόν» και γ) «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν». Να αναλύσετε το νόημα αυτών των φράσεων στο κείμενο του Πλάτωνα.

Μονάδες 15

B2. Αφού διαβάσετε το χωρίο «Ἐπελάθου [...] τῆς πόλεως», να απαντήσετε με βάση αυτό στα δύο επόμενα ερωτήματα: *το μέλλον*

α. Ποιος είναι ο σκοπός του νόμου; (μονάδες 3)

β. Με ποιους τρόπους προσπαθεί να τον επιτύχει; (μονάδες 12)

Μονάδες 15

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας, δίπλα στον αριθμό καθεμιάς από τις προτάσεις της στήλης Α, τη σωστή λέξη ή πρόταση της στήλης Β:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Δικαιοσύνη είναι η εντιμότητα στις συναλλαγές σύμφωνα με τον	Γλαύκωνα.
	Θρασύμαχο.
	Κέφαλο.
2. Ο δεύτερος κύκλος εκπαίδευσης των φυλάκων δεν περιλαμβάνει	τη στερεομετρία.
	την αρμονική.
	τον χορό.
3. Το πρώτο ταξίδι του Πλάτωνα στις Συρακούσες είχε δραματικές εξελίξεις, γιατί	γνώρισε τον Πυθαγορισμό.
	εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί.
	ενεπλάκη στην εμφύλια διαμάχη Δίωνα-Διονυσίου.
4. Οι φύλακες επίκουροι	είναι υποχρεωμένοι να συντηρούν τις δύο άλλες τάξεις.
	επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα.
	μεριμνούν για την ευδαιμονία ολόκληρης της πολιτείας.
5. Όταν ο κακούργος κηφήνας αναλάβει με τη βοήθεια του Δήμου την εξουσία, εγκαθιστά	τη Δημοκρατία.
	την Ολιγαρχία.
	την Τυραννίδα.

Μονάδες 10

B4.α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμία αρχαία ελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της στήλης Β. (Στη στήλη Β περισεύει μία λέξη.)

Στήλη Α	Στήλη Β
ἀφικέσθαι	ανικανοποίητος
εἶπον	αφαιρετικός
ιδεῖν	ιδέα
μεταδιδόναι	παράδοση
	ρήμα

(μονάδες 4)

B4.β. Για καθεμία από τις τρεις παρακάτω λέξεις να γράψετε μία περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, όπου η ίδια λέξη, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, βαθμό, μέρος του λόγου), θα χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: «ἀγαθόν», «πόνων», «φauλότεροι».

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1. Στο χωρίο που περιλαμβάνει τα αποσπάσματα «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον», «ιδεῖν τε τὸ ἀγαθόν», «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν», ο Πλάτωνας εκθέτει την υποχρέωση των ιδρυτῶν της ιδανικῆς Πολιτείας να βρουν και να εξαναγκάσουν τα βέλτιστα πνεύματα να ανέβουν τον ανηφορικό δρόμο της παιδείας που οδηγεί στη θέαση του Αγαθοῦ.

α) «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον»:

Συγκεκριμένα σε αυτό χωρίο καταδεικνύεται η δυνατότητα του ανθρώπου να προσεγγίσει («ἀφικέσθαι») και να κατακτήσει τη σπουδαιότερη αξία («μέγιστον μάθημα») που είναι το Αγαθό.

Το μέγιστο μάθημα, η ύψιστη γνώση, για τον Πλάτωνα, είναι η θέαση του αγαθοῦ (ιδεῖν τὸ ἀγαθόν). Ο Πλάτωνας δίνει τον ορισμό στο έκτο βιβλίο της Πολιτείας 505a «ἐπεὶ ὅτι γε ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἰδέα μέγιστον μάθημα, πολλάκις ἀκήκοας». Είναι το κορυφαίο κεφάλαιο της διδασκαλίας του Πλάτωνα, η θεωρία των ιδεῶν.

Η φράση «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον» δηλώνει το ανέβασμα της ψυχῆς ἀπὸ τον ορατό κόσμο στο νοητό. Πρόκειται για τη φιλοσοφική διδασκαλία που βοηθάει την ψυχή να στραφεί ἀπὸ τα αντικείμενα και τα φαινόμενα πρὸς τις ιδέες και πρὸς την ἔσχατη αἰτία των ἄλλων ιδεῶν, την ἰδέα του Αγαθοῦ. Η δικαιοσύνη και οι ἄλλες αρετές γίνονται χρήσιμες και ωφέλιμες μόνο ὅταν αφομοιώσουν την ἰδέα αὐτῆ του Αγαθοῦ, γιατί το πλησίασμα του ἀνθρώπου πρὸς το ἀγαθὸ σημαίνει ὅτι προχωρήσαμε ἀπὸ το σκοτάδι στο φως. Σημαίνει ἀκόμη ξεκαθάρισμα της ουσίας των ὄντων ...» (Κ. Γεωργούλης).

β) «ιδεῖν τε τὸ ἀγαθόν»:

Ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για αὐτὸν τον ὄρο παρά ἀρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. Πάντως ἤδη στην ἀρχαιότητα τὸ Πλάτωνος ἀγαθόν ἦταν

παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό. Πρβλ. *Αμφις* (στον Διογ. Λαέρτιο III 27). ἤττον οἶδα τοῦτ' ἐγώ, ὦ δέσποτ' ἢ τό Πλάτωνος ἀγαθόν".

(Μιλά προφανώς κάποιος δούλος και λέγει στον κύριό του: αυτό το πράγμα το γνωρίζω λιγότερο από ό,τι γνωρίζω το Αγαθόν του Πλάτωνα, δηλαδή το σκοτεινό αυτό φιλοσόφημα).

"Αγαθό" πάντως είναι:

α) Το "εἶναι" και ό,τι διατηρεῖ το "εἶναι".

β) Η τάξη, ο "κόσμος" και η ενότητα που διαπερνά και συνεχει την πολλαπλότητα.

γ) Ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη.

Για τη θέαση του αγαθού χρησιμοποιούνται τύποι του «ὄρω» (ιδεῖν, ἴδωσιν) γιατί το ρήμα αυτό δε σημαίνει μόνο βλέπω αλλά και κατανοώ-γνωρίζω.

γ) «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν»:

Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το ἄνω και την ἀνάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικώς για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Οι λέξεις ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες συμβολίζουν την πορεία του ανθρώπου προς τη γνώση και την αλήθεια και αποδίδουν παραστατικά τον δύσκολο αγώνα του ανθρώπου να ξεφύγει από την πλάνη και την απαιδευσία και να γνωρίσει την πραγματική αλήθεια που είναι ο κόσμος των ιδεών και η ιδέα του αγαθού. Η ανωφέρεια (ἀνάβασις) συμβολίζει το πόσο κοπιαστική είναι αυτή η πορεία, γι' αυτό θα μπορούσαν να την ακολουθήσουν ευκολότερα μόνο τα άτομα που είναι προικισμένα από τη φύση τους.

Ο Πλάτωνας διακρίνει τέσσερις βαθμίδες (αναβαθμούς) γνώσης στην πορεία του ανθρώπου για να γνωρίσει την αλήθεια: Αυτοί που είναι δεμένοι μέσα στην σπηλιά, με την πλάτη προς την έξοδό της, βλέπουν μπροστά τους να προβάλλονται μόνο οι σκιές των αντικειμένων που κινούνται πίσω τους, κι αυτοί είναι όσοι βρίσκονται στην περιοχή της φαντασίας (εικασία). Αν ελευθερώνονταν από τα δεσμά τους, θα μπορούσαν να δουν τα ίδια τα πράγματα στην λάμψη της τεχνητής φωτιάς και την ίδια τη φωτιά (πίστη). Αν βγουν από την σπηλιά, τότε βρίσκονται μέσα στην φωτεινή μέρα και βλέπουν τα πράγματα στο φως του ήλιου (διάνοια). Ύστερα απ' αυτόν τον τρίτο αναβαθμό ακολουθεί με κόπο ο τέταρτος με την θέαση του ίδιου του φωτός, που σαν σύμβολο του πιο υψηλού σημαίνει την ιδέα του αγαθού, την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης (νόηση).

B2. α) Στην ένσταση του Γλαύκωνα ο Σωκράτης απαντά υπενθυμίζοντάς του ό,τι είχαν πει προηγουμένως (§419 κ.ε. βιβλίο Δ'). Εκεί είχε συμφωνηθεί ότι η ίδρυση της πόλης δεν αποσκοπεί στην υπέρμετρη ευδαιμονία μιας κοινωνικής ομάδας αλλά στην προκοπή του συνόλου των πολιτών («οὐ μὴν πρὸς τοῦτο βλέποντες τὴν πόλιν οἰκίζομεν, ὅπως ἔν τι ἔθνος ἔσται διαφερόντως εὐδαιμον, ἀλλ' ὅπως ὅτι μάλιστα ὅλη ἡ πόλις»). Σύμφωνα με αυτό, τον νόμο τον ενδιαφέρει το εὖ πράττειν, δηλαδή η ευδαιμονία, αλλά φυσικά, όπως συνάγεται από τη συζήτηση, όχι η απόλυτη ευδαιμονία. Οι φύλακες, μολονότι κατέχουν στην ιδεώδη πολιτεία την εξουσία, δεν θα έχουν περιουσία ούτε θα κτίζουν μεγάλες και ωραίες κατοικίες, ούτε θα διαθέτουν χρήματα, ούτε θα φιλοξενούν γνωστούς και φίλους. Θα τρώνε σε κοινά συσσίτια και θα λαμβάνουν από την πόλη την απαραίτητη τροφή. Η ζωή τους θα είναι πειθαρχημένη και λιτή. Εξάλλου δεν υπάρχει λόγος να αμφιβάλλουμε για την ευδαιμονία των φυλάκων αφού θα αρνηθούν με τη θέλησή τους πράγματα που γι' αυτούς είναι ανάξια λόγου (=υλικά αγαθά), και μάλιστα για την απάρνησή τους προς αυτά θα πάρουν ανταλλάγματα: την εξουσία, τις τιμές, τον σεβασμό και την αγάπη των συμπολιτών τους.

Η δίκαιη πολιτεία έχει το δικαίωμα να εξαναγκάσει τους φιλοσόφους να αναλάβουν τη φροντίδα των άλλων γιατί η πολιτεία τους ανέθρεψε και πρέπει λοιπόν να πληρώσουν τα τροφεία. Και σύμφωνα με τον καταμερισμό εργασίας (=δικαιοσύνη), αυτός να είναι ο σκοπός του φιλοσόφου: να προσφέρει τη μόρφωση και την καθοδήγηση.

β) Οι τρόποι που χρησιμοποιεί ο νόμος για να πετύχει το στόχο του δηλώνεται στο κείμενο με τις παρακάτω φράσεις:

• **«συναρμόττων τούς πολίτας»** : Ο νόμος προσπαθεί να πετύχει την αμοιβαία προσέγγιση των πολιτών και, σε τελευταία ανάλυση, τη συνοχή ολόκληρης της πόλης με την πειθώ, την κινητοποίηση της εκούσιας υποταγής των πολιτών, και την ανάγκη, τη δύναμη, δηλαδή, των κυρώσεων που διαθέτει ο νόμος. Ο άριστος νομοθέτης, κατά τον Πλάτωνα συνδυάζει την πειθώ με τη βία, η οποία αφορά τόν άπειρον παιδείας ὄχλον. Η ειρηνική συνύπαρξη στο εσωτερικό της πόλης και η εναρμόνιση των σχέσεων ανάμεσα στους πολίτες οδηγεί στην ευημερία. Για να επιτευχθούν όμως αυτά πρέπει να υπάρχει δικαιοσύνη. Σε μια πολιτεία υπάρχει δικαιοσύνη εάν η κάθε τάξη εκπληρώνει τη λειτουργία της χωρίς να παρακωλύει την λειτουργία των άλλων, με άλλα λόγια: ο καθένας πράττει το έργο που του έχει ανατεθεί και δεν πολυπραγμονεί. Η υπακοή των δημιουργών στους άρχοντες, η αποφυγή της εισβολής στις αλλότριες υποθέσεις με παράλληλο περιορισμό στα οικεία έργα αποτελούν τους γενεσιουργούς παράγοντες της αμοιβαίας σύγκλισης των πολιτών που έχουν ως αποτέλεσμα το σεβασμό της προσωπικότητας των άλλων τη συνεργασία, την αλληλεγγύη και ταυτόχρονα την περιστολή των αντικοινωνικών ροπών (πλεονεξία, φθόνο, επιθετικότητα) και την ενίσχυση των κοινωνικών συναισθημάτων.

• **«ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἦν ἂν ἕκαστοι δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν τὸ κοινόν»** : Το κράτος δεν είναι κατά την άποψη του Πλάτωνα μια σύμβαση, αλλά βασίζεται στη φύση του ανθρώπου. Για να ικανοποιήσει το άτομο τις βασικές του ανάγκες (στέγη, τροφή, ένδυση) είναι αναγκασμένο να δημιουργήσει πυρήνες συμβίωσης με άλλα άτομα. Η βοήθεια και η προστασία που παρέχει ο ένας άνθρωπος στον άλλο είναι οι δεσμοί που συνέχουν το κοινωνικό σύνολο. Η αλληλεγγύη όμως δεν αρκεί για να επιβιώσει η ομάδα. Η πόλη οικίζεται επειδή κανείς δεν είναι αυτόρκης παρά πολλῶν ἐνδεής. Ο καταμερισμός, λοιπόν, της εργασίας προσπορίζει οικονομικά οφέλη σε όλους τους πολίτες. Είναι αναγκαίο η εργασία να καταμερίζεται ανάλογα με τις ικανότητες του κάθε ατόμου. Η κατώτερη τάξη (οι δημιουργοί) είναι υποχρεωμένη να συντηρεί, αλλά όχι πλουσιοπάροχα, τις άλλες δύο ηγεμονικές τάξεις. Οι φύλακες επίκουροι επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα και γενικά είναι αφοσιωμένοι στην υπηρεσία του κράτους ενώ οι φύλακες παντελείς μεριμνούν για την ευδαιμονία ολόκληρης της πολιτείας.

Ο Πλάτωνας με το «δυνατοὶ ὧσιν» δίνει μια δεοντολογική χροιά στην προσπάθεια που καταβάλλει κάθε πολίτης. Ζητάει δηλαδή ο καθένας να κάνει αυτό για το οποίο είναι πλασμένος και καταλλήλως εκπαιδευμένος χωρίς να παρακωλύει τη λειτουργία των άλλων. Κι αυτό, για τον Πλάτωνα, είναι δικαιοσύνη.

• **«καὶ αὐτός ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφίῃ τρέπεσθαι ὅπη ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτοῖς αὐτός ἐπὶ τόν σύνδεσμον τῆς πόλεως»** : Το ενδιαφέρον του νομοθέτη επικεντρώνεται στην ορθή αγωγή των φυλάκων, που έχουν επιλεγεί με κριτήρια την καλή σωματική τους διάπλαση και την οξύνοια. Η εκπαίδευση των φυλάκων, τονίζει ο φιλόσοφος, δεν είναι κάτι απλό και ασήμαντο, που αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια της τύχης. Είναι κάτι πολύ σπουδαίο και σοβαρό. Στο πρώτο στάδιο

επιδιώκεται η εξισορρόπηση γυμναστικής και μουσικής αγωγής. Ένας δεύτερος κύκλος εκπαίδευσης (από τα 20 ως τα 30) περιλαμβάνει κυρίως τις μαθηματικές επιστήμες. Κορωνίδα της εκπαιδευτικής πορείας είναι η πενταετής (από τα 30 ως τα 35) σπουδή της διαλεκτικής (φιλοσοφία) που οδηγεί στην ύψιστη μορφή γνώσης, δηλαδή στην αναζήτηση της ουσίας όλων των πραγμάτων και στη θέαση του Αγαθού.

Αν, λοιπόν, είναι επιβεβλημένο να μορφωθούν οι φρουροί (και ιδιαίτερα οι άρχοντες – βασιλείς, μια εκλεκτή μερίδα προικισμένων φρουρών) με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποδειχτούν άξιοι του ονόματός τους, αυτό συνδέεται άμεσα με το σκοπό των «οικιστών» να μην εξυπηρετήσουν το συμφέρον μιας ορισμένης κοινωνικής ομάδας, αλλά να κατοχυρώσουν την ευτυχία ολόκληρης της πόλης. **Κατά τον Πλάτωνα, η αγωγή παρέχεται από το κοινωνικό σύνολο και για το κοινωνικό σύνολο.** Εύλογα, λοιπόν, το τελευταίο, ως φορέας, χορηγός και σκοπός της αγωγής θέτει το άτομο ενώπιον των ευθυνών του, απαιτεί από αυτό την εκπλήρωση του χρέους του προς το σώμα των πολιτών και του υπενθυμίζει πως οι ευεργεσίες που δέχτηκε αποσκοπούν τελικά στην προαγωγή ολόκληρης της πόλης, στην υπηρεσία της οποίας οφείλει να ταχθεί. Έτσι καταλήγουμε εκεί, από όπου ξεκινήσαμε: **ο νόμος εκπαιδεύει τους φύλακες και τους άρχοντες, για να τους χρησιμοποιήσει συστηματικά («ίνα καταχρηῆται αὐτός αὐτοῖς»)** με σκοπό τη συνοχή και την ευδαιμονία της πόλης. Ας μη νομίζουν, λοιπόν, οι άρχοντες ότι θα αφεθούν ανενόχλητοι στην τρισευτυχισμένη μακαριότητά τους, που οφείλεται στην ενατένιση του αγαθού! Το νόμο τον ενδιαφέρει η ευδαιμονία όχι μιας κοινωνικής ομάδας αλλά της πόλης στο σύνολό της – και αυτή την πόλη το κάθε άτομο, όπως και η κάθε κοινωνική ομάδα, θα κληθεί να την υπηρετήσει «πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη».

Σε όλο το εύρος του κειμένου ο νόμος προσωποποιείται, αλλά φυσικά δεν παύει να είναι ανεπηρέαστος από προσωπικές συμπάθειες και αντιπάθειες.

B3.

1. Κέφαλο
2. τον χορό
3. εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
4. επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
5. την Τυραννίδα

B4.α.

ἀφικέσθαι – ανικανοποίητος

εἶπον – ρήμα

ιδεῖν – ιδέα

μεταδιδόναι – παράδοση

B4.β.

- Η καταναλωτική νοοτροπία της εποχής καθιστά τα υλικά αγαθά αυτοσκοπό του ανθρώπινου βίου.
- Προσπάθησε να απαλύνει τον πόνο του φίλου του με διάφορα παρηγορητικά λόγια.
- Η διαφήμιση μετέρχεται ποικίλα φαύλα μέσα για την εξαπάτηση του αγοραστικού κοινού.

ΘΕΜΑ Γ

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους Ρητορική, Α' 1-2 (έκδ. του R. Kassel)

Η σχέση ρητορικής και διαλεκτικής

Ἡ ῥητορική ἐστὶν ἀντίστροφος¹ τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφοτέραι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσὶν ἅ κοινὰ τρόπον τινὰ ἀπάντων ἐστὶ γνωρίζειν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης². Διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν³· πάντες γὰρ μέχρῃ τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσιν. Τῶν μὲν οὖν πολλῶν οἱ μὲν εἰκῆ⁴ ταῦτα δρῶσιν, οἱ δὲ διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως⁵. Ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδῶ⁶ ποιεῖν· δι' ὃ γὰρ ἐπιτυχάνουσιν οἱ τε διὰ συνήθειαν καὶ οἱ ἀπὸ ταῦτομάτου, τὴν αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέχεται, τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν τέχνης ἔργον εἶναι.

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του κειμένου.

Μονάδες 20

Γ2.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

- ἀφωρισμένης** : το τρίτο πρόσωπο ενικού αριθμού στην οριστική του παθητικού αορίστου
- ὑπέχειν** : το δεύτερο πρόσωπο ενικού αριθμού στην προστακτική του αορίστου β' στην ίδια φωνή
- πολλῶν** : τη δοτική πληθυντικού αριθμού του θηλυκού γένους στον υπερθετικό βαθμό
- δρῶσιν** : τη γενική πληθυντικού αριθμού του αρσενικού γένους της μετοχής ενεστώτα στην ίδια φωνή

(μονάδες 4)

Γ2.β. «τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν τέχνης ἔργον εἶναι»: Να μεταφέρετε όλους τους κλιτούς τύπους της πρότασης στον άλλον αριθμό.

(μονάδες 6)

Μονάδες 10

¹ ἀντίστροφος : ανάλογη.

² ἀφωρισμένης : (εδῶ) διακριτική

³ ἀμφοῖν : γενική δικού αριθμού του ἄμφω: και οι δύο.

⁴ εἰκῆ : τυχαία, χωρίς σχέδιο.

⁵ ἀπὸ ἕξεως : ως αποτέλεσμα άσκησης.

⁶ ὁδῶ : (εδῶ) τρόπος, μέθοδος

Γ3.α. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους παρακάτω τύπους: **τῇ διαλεκτικῇ, ἐξετάζειν, θεωρεῖν, ἔργον.**

(μονάδες 4)

Γ3.β. «Ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται»: Να αναγνωρίσετε το είδος της πρότασης (μονάδα 1) και να αιτιολογήσετε τον τρόπο εκφοράς της (μονάδα 1).

(μονάδες 2)

Γ3.γ. «Τῶν μὲν πολλῶν οἱ μὲν εἰκῇ ταῦτα δρῶσιν, οἱ δὲ διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως»: Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους υπογραμμισμένους όρους.

(μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ1. Η ρητορική είναι ανάλογη με τη διαλεκτική. Γιατί και οι δύο ασχολούνται με τέτοιου είδους ζητήματα τα οποία είναι κατά κάποιον τρόπο κοινά στη γνώση όλων των ανθρώπων και δεν περιορίζονται σε μία επιστήμη διακριτή. Για αυτόν τον λόγο και όλοι λίγο πολύ χρησιμοποιούν και τις δύο. Γιατί όλοι μέχρι ένα σημείο επιχειρούν και να ασκούν κριτική και να υποστηρίζουν ένα επιχείρημα και να απολογούνται και να διατυπώνουν κατηγορίες. Η πλειονότητα των ανθρώπων κάνουν αυτά είτε από τύχη είτε από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης. Επειδή, όμως, είναι δυνατοί και οι δύο τρόποι, είναι φανερό ότι αυτά θα μπορούσε να τα κάνει κανείς και με ένα τρόπο. Γιατί, για ποιο λόγο άλλοι επιτυγχάνουν από συνήθεια και άλλοι από τύχη, μπορεί κάποιος να διερευνήσει την αιτία, όλοι όμως θα συμφωνούσαν ότι μια τέτοιου είδους εξέταση είναι έργο μιας τέχνης.

Γ2.α.

ἀφωρισμένης: ἀφωρίσθη

ὑπέχειν: ὑπόσχεσ

πολλῶν: πλείσταις

δρῶσιν: δρώντων

Γ2.β.

Τά δε τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι / ὁμολογήσειε τεχνῶν ἔργα εἶναι.

Γ3.α.

τῇ διαλεκτικῇ: Δοτική Αντικειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο επίθετο «ἀντίστροφος».

ἐξετάζειν: Τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα «ἐγχειροῦσιν» (υποκείμενό του: «πάντες»), ταυτοπροσωπία

θεωρεῖν: Τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἐνδέχεται».

ἔργον: Κατηγορούμενο που αναφέρεται στο υποκείμενό το «τοιούτον» του απαρεμφάτου «εἶναι».

Γ3.β.

Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση που εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο «Επει» και εκφέρεται με οριστική για να δηλώσει πραγματική αιτιολογία.

Γ3.γ.

«Τῶν μὲν πολλῶν»: Γενική Διαιρετική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο υποκείμενο «οί μὲν»

«εἰκῆ»: Δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου που εξαρτάται από το ρήμα «δρῶσιν»

«ταῦτα»: Σύστοιχο Αντικείμενο στο ρήμα «δρῶσιν»

«διὰ συνήθειαν»: Εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρήμα «δρῶσιν»

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα ήταν διαβαθμισμένης δυσκολίας. Για το μεν γνωστό, οι ερμηνευτικές ερωτήσεις ήταν σαφείς ως προς τη διατύπωση και τα ζητούμενα, τα οποία αποτελούν τον βασικό νοηματικό άξονα της αλληγορίας του σπηλαίου. Η μετάφραση του αγνώστου κειμένου αξίωνε πέρα από το γνωστικό οπλισμό των υποψηφίων και τη δημιουργικότητά τους ως προς τα νοήματα. Η εισαγωγή και τα λεξιλογικά του γνωστού όπως και οι παρατηρήσεις γραμματικής και συντακτικού του αγνώστου ήταν εύκολα προσπελάσιμες από επαρκώς προετοιμασμένους υποψηφίους.